

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Розглядається проблема професійного саморозвитку майбутніх інженерів-педагогів. У результаті аналізу запропоновано декілька визначень поняття «професійний саморозвиток», виділено чинники, напрями, мету та критерії саморозвитку студентів, а також наведено фактори, які перешкоджають саморозвитку студентів.

Ключові слова: професійний саморозвиток, самоменеджмент, інженер-педагог, процес.

Сучасне суспільство ставить особливі вимоги до особистості педагога, серед яких важливе місце займають гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічна техніка, здібності до педагогічної діяльності, а також спроможність до успішного професійного саморозвитку. Адже ефективно впливати на розвиток особистості може лише педагог, який сам перебуває у професійному зростанні. Тому особливого значення набуває орієнтація навчально-виховного процесу у вищій школі на стратегію активізації самоменеджменту професійного саморозвитку майбутніх педагогів.

Віковий проміжок студентства – це найбільш пріоритетний період становлення професійного саморозвитку, оскільки саме в цей час відбувається самоусвідомлення особистості, формується самооцінка, навички самоменеджменту. На практиці у підготовці педагогів основний акцент ставиться на формування готовності до реалізації певних професійних завдань та на виховання професійних якостей.

Для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей проблема забезпечення процесу професійного саморозвитку пов'язана зі специфікою їх майбутньої діяльності, яка вимагає ґрунтовної інженерної і психолого-педагогічної підготовки. Оволодіння функціями самоменеджменту є одним із способів інтенсифікації підготовки майбутніх інженерів-педагогів до самореалізації їх як фахівців у системі професійно-технічної освіти, а для випускників магістратури – як науково-педагогічного працівника вищої школи.

Професійний саморозвиток трактується як процес розвитку особистості, зорієнтований на високий рівень професіоналізму і професійних досягнень (Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Рибалко та ін.). Професійний саморозвиток майбутнього педагога розглядається у працях Н. Кічук, Є. Клімова, А. Маркової, С. Смирнова, І. Харламова, Т. Хлебнікової та ін. У дисертаціях досліджувалися педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх педагогів (М. Костенко), вчителя інформатики (Т. Тихонова), педагога-музиканта (П. Харченко), вчителів образотворчого мистецтва (Т. Стрільєвич). Професійний саморозвиток майбутніх інженерів-педагогів не був предметом спеціальних досліджень, хоча особливості підготовки фахівців для професійно-технічної освіти в різних аспектах розглянуті у працях С. Артюха, С. Батишева, І. Васильєва, Т. Дев'ятьярової, Е. Зєра, О. Коваленко, О. Макаренко, О. Щербак та ін.

Останнім часом звертається увага дослідників на проблеми самоменеджменту, зокрема, захищені дисертації В. Мусієнко-Репською 2000 р. з теми підготовки студентів до педагогічного самоменеджменту в професійній діяльності [1], М. Гамзаєвою 2011 р. з теми формування здібності у майбутніх учителів до педагогічного самоменеджменту. Водночас теоретичне обґрунтування самоменеджменту майбутніх педагогів в професійному саморозвитку ще не знайшло свого конструктивного вирішення у практичній діяльності вищих закладів освіти, зокрема, у підготовці майбутніх інженерів-педагогів.

Професійний саморозвиток, як і будь-який інший, має в основі складну систему мотивів та особливе джерело активності. Не існує меж професійного саморозвитку, оскільки цей процес – динамічний і зумовлений новими цілями й вимогами, які з'являються відповідно до змін стандартів, ідеальних уявлень про сенс, зміст, форми і методи професійної діяльності. Саморозвиток педагога відбувається на всіх етапах безперервної педагогічної освіти, є «сутнісним соціокультурним проявом процесів самоорганізації особистості, невід'ємною людською цінністю і потребою, спрямованою до ідеалу, і результатом власного свідомого цілепокладання» [2, с. 13].

Професійний саморозвиток майбутніх інженерів-педагогів ми визначаємо як усвідомлені дії щодо вдосконалення своєї особистості, яка реалізується в житті як професіонал; це – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності й розвитку професійно значущих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку. Ми виходимо з того, що рушійною силою і джерелом професійного саморозвитку майбутнього інженера-педагога є його усвідомлена потреба у цьому процесі. Оскільки суб'єктивно для індивіда особистість виступає як його «Я», то саме процес становлення «Я-образу» може розглядатися як один із ключових процесів саморозвитку. Несформованість ставлення до себе як до майбутнього педагога, відповідно, гальмує професійно-особистісний саморозвиток, оскільки саме завдяки самоусвідомленню студент розуміє невідповідність своїх якостей та компетенцій вимогам професії і тим самим внутрішньо вмотивовується до подолання цих протиріч.

Професійний саморозвиток студента має подвійний педагогічний результат. З одного боку – це зміни особистісного розвитку та професійного зростання, з іншого – надбання навичок саморозвитку. Науковці виділяють два напрями саморозвитку особистості – самовиховання (виховання волі, якостей, рис характеру, певної моделі поведінки) та самоосвіта (інтелектуальне зростання, накопичення знань, системне осмислення інформації, її інтеграцію з наявними знаннями).

Суб'єктивними мотиваційними чинниками професійного саморозвитку майбутнього інженера-педагога ми вважаємо бажання змінюватись, розвиватись і вдосконалюватись у відповідності до змін у процесі життєдіяльності, потребу реалізуватись як успішний професіонал, визнання оточенням, отримання задоволення

від процесу та результатів професійної діяльності, яке ґрунтується на емоційних переживаннях професійного успіху.

Управління саморозвитком – це цілеспрямований процес, який включає вплив на особистість зовні, а також самовплив, в результаті чого відбувається вдосконалення особистості, утвердження її індивідуальності. Беручи до уваги висновки Т. М. Хлебнікової щодо педагогів [3, с. 281], вважаємо, що управління саморозвитком майбутніх інженерів-педагогів передбачає: поповнення психолого-педагогічних та інженерних знань, розвиток професійно-цінностних орієнтацій, мотивів творчої діяльності, стійких моральних якостей, сучасного стилю педагогічного мислення, педагогічної техніки, культури мови, саморегуляції діяльності.

Самоменеджмент постає як набір управлінських впливів, спрямованих на себе, з метою приведення своєї особистості у стан, необхідний для успішного здійснення певного виду діяльності. Головна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб максимально використовувати особисті можливості, усвідомлено управляти ходом свого життя (самовизначатися) й переборювати зовнішні обставини в житті. «Педагог як суб'єкт професійної діяльності з властивим їй механізмом самоуправління його особистістю, постійно здійснює певний комплекс зусиль, що упорядковують і призводять у необхідний стан його активність як самодослідника, самопроектувальника, самопрограміста, самоорганізатора і самоконтролера, що складає сутність педагогічного самоменеджменту [1, с. 3]. Процес формування самоменеджменту студентів передбачає самовизначення, самоорганізацію, самомотивацію і самореалізацію.

Ми визначили критерії саморозвитку студентів: наявність професійної мети та конкретних цілей її досягнення, володіння вміннями обирати засоби саморозвитку та аналізувати результати здійснення поставленої мети, а також вносити необхідні поправки в роботу над собою. Згідно до вищезазначених критеріїв були розроблені анкети для студентів КНУТД напряму підготовки «Професійне навчання». Було виявлено, що у всіх студентів є потреба у саморозвитку, у 2/3 студентів, особливо 2-3 курсів, вона активно реалізується. На старших курсах рівень саморозвитку знижується. У п'ятикурсників переважають мотиви уникнення складностей, швидшого одержання диплому, зацікавлення вони проявляють переважно до того, що, на їх думку, чітко знадобиться у професійній діяльності. Під час дослідження були виділені фактори, які перешкоджають саморозвитку: невміння організувати свій час, ефективно використовувати власні можливості, переборювати зовнішні обставини, власна інерція, розчарування під час невдач, відсутність підтримки. Самовизначення, самоорганізація, самомотивація і самореалізація, які, як зазначалося, визначають самоменеджмент, у переважній більшості студентів проявляються на низькому та середньому рівнях.

Проведене дослідження дало підставу констатувати, що професійний саморозвиток майбутніх інженерів-педагогів потребує педагогічного впливу, зокрема, щодо його управління. Очевидною є необхідність ознайомлення студентів з низкою питань щодо механізму самоменеджменту у саморозвитку інженера-педагога з урахуванням його спеціалізації, специфіки професійної діяльності. На нашу думку, необхідним є введення до програм підготовки інженерів-педагогів спеціального курсу із самоменеджменту, бажано у перші роки навчання.

Отже, сучасна підготовка інженерів-педагогів, її загальноприйнята організація у вищій школі потребує корекції для забезпечення формування у студентів здатності до ефективного самоменеджменту як чинника, що детермінує успіх професійного саморозвитку.

Література

1. Мусієнко-Репська В.І. Підготовка студентів до педагогічного самоменеджменту в професійній діяльності: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Мусієнко-Репська Валентина Іванівна; Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Ушинського. – Одеса, 2000. – 20 с.
2. Фишман Б.Е. Педагогическая поддержка профессионального развития саморазвития педагога / Б.Е. Фишман // Педагогическое образование и наука. – 2006. – № 2. – С. 10-16.
3. Хлебнікова Т.М. Управління процесом саморозвитку особистості вчителя // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр. – Полтава: ПНПУ, 2011. – Вип. 8 (Ч. 2). – С. 280-285.

Внукова О.М. Самоменеджмент професійного саморозвитку майбутніх інженерів-педагогів.

Рассматривается проблема профессионального саморазвития будущих инженеров-педагогов. В результате анализа предложено несколько определений понятия «профессиональное саморазвитие», выделены факторы, направления, цели и критерии саморазвития студентов, а также приведены факторы, которые препятствуют саморазвитию студентов.

Ключевые слова: профессиональное саморазвитие, самоменеджмент, инженер-педагог, процесс.

Vnukova O. Self-management of professional self-development of future engineers-teachers.

The problem of professional self-development of future engineers-teachers is discussed. In the framework of the analysis several definitions of «professional self-development» are suggested. Besides, the factors, directions, objectives and criteria for self-development of students, as well as the factors that hinder students' self-development are indicated.

Key words: professional self-development, self-management, engineer-teacher, process.